

Stanisław Kargopółow

Problemy statusu kaliningradzkiego podmiotu Federacji Rosyjskiej : aspekty narodowe i międzynarodowe

Komunikaty Mazursko-Warmińskie nr 2, 225-232

1996

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Stanisław Kargopolow

**Problemy statusu kaliningradzkiego podmiotu
Federacji Rosyjskiej
Aspekty narodowe i międzynarodowe**

W latach 1945—1993, do rozpadu ZSRR, problem statusu obwodu kaliningradzkiego nie istniał, gdyż totalitaryzm ZSRR wykluczał taką ewentualność. Dzisiaj w warunkach formowania się demokracji w Europie i Rosji, wszechstronne zainteresowanie obwodem kaliningradzkim przejawiają kraje Europy i USA. Większość specjalistów zwraca uwagę na złożoność i powagę problematyki, zalecając spokój i rozagę w rozwiązywaniu tych kwestii.

Istota problemu sprowadza się nie do państwowego statusu kaliningradzkiego podmiotu FR (on już posiada taki status, jako podmiot Federacji), a do formy jego wyrażania. Jedno jest pewne, kaliningradzki podmiot FR już nie będzie tak jak kiedyś, administracyjno-terytorialną jednostką Rosji z lat 1945—1993. Należy koniecznie rozpoznać formę państwowości kaliningradzkiego podmiotu FR, którą ukształtowało życie. Problem trzeba rozwinąć w trybie natychmiastowym, gdyż od tego zależy nie tylko przeprowadzenie reform w obwodzie, ale również całe życie półenklawy Rosji.

Właśnie dlatego porusza się kwestię obwodu kaliningradzkiego i będzie ona do tej pory podejmowana, dopóki status kaliningradzkiego podmiotu FR nie zostanie wyrażony w jasnej formie struktury państwowej. Realizacja zależy od narodowych (wewnętrznych) i międzynarodowych (zewnątrznych) czynników.

Międzynarodowy charakter problemu statusu kaliningradzkiego podmiotu FR był następstwem rozpadu ZSRR i zjednoczenia Niemiec, narodowy zaś wynikał z przyjęcia Konstytucji Rosji i spadku stopy życiowej mieszkańców obwodu.

Zaostrzenie problemów narodowych powoduje przekształcenie ich w międzynarodowe, co związane jest ściśle z rosyjską rzeczywistością. Każda z wymienionych głównych przyczyn wpływa na formowanie się statusu kaliningradzkiego podmiotu FR i jego przyszły kształt, ale żadna z nich nie była uwzględniona w projekcie prawnym o statusie obwodu, bez czego prawo nie może być przyjęte w Dumie Państwowej.

1. ASPEKT NARODOWY

Dlaczego trudno realizują się idee prawne o statusie obwodu i Wolnej Strefie Ekonomicznej (WSE).

W 1991 r. administracja obwodu sformułowała koncepcję wolnej strefy ekonomicznej. Zaczęto czynić próby jej realizacji, ale niestety nie udało się. Bardzo szybko twórcy WSE przekonali się, że konieczna jest bardzo silna gwarancja prawna, ponieważ ta wcześniejsza nie była wystarczająca.

Zmiana politycznego znaczenia obwodu zachodzi gwałtownie. Obecnie zauważono zupełną niezgodność państwowego statusu obwodu z jego sytuacją ekonomiczną. Miejscowa administracja i federalne organy władzy (w latach 1993—1995) nie potrafiły wykazać sprzeczności ani ukształtować nowego wizerunku kaliningradzkiego podmiotu FR w Rosji i w Europie, trudno im było znaleźć optymalne wyrażenie państwowości. Dlatego ten nowy określony kierunek należy rozpatrywać przez pryzmat instytutów międzynarodowego prawa. Właśnie przede wszystkim z tymi aspektami zetknął się kaliningradzki podmiot FR. Niedopracowanie statusu państwowości kaliningradzkiej stało się hamulcem na drodze formowania WSE.

Wypełnić tę lukę mógł projekt prawny o statusie obwodu kaliningradzkiego, który zaczęto opracowywać równoległe z koncepcjami WSE. Projekt ten został wkrótce przedstawiony w Dumie Państwowej i jego dalszy los został zahamowany. Jakie są przyczyny przeszkadzające przyjęciu tego prawa? Jaki jest w ogóle jego sens i znaczenie dla obwodu kaliningradzkiego?

W latach 1991—1993 obie te idee nie mogły być zrealizowane, ponieważ złożonych problemów tak szybko się nie rozwiązuje, a po drugie w tym czasie nie było warunków na stworzenie statusu i WSE obwodu kaliningradzkiego (od razu byłyby skazane na porażkę). Oczekiwana stabilizacja i praworządność nie nastąpiły. Były one uwarunkowane określonymi przyczynowo-skutkowymi stosunkami.

Podstawowe trudności obwodu kaliningradzkiego tkwiły nie w braku określonych dotacji, a głównie w samym wnętrzu obwodu.

1. Reformy przeprowadzone w Rosji, w podobny sposób „realizują się” w obwodzie.

2. W obwodzie nie wystąpiło jeszcze zjawisko powszechnego bezrobocia i zamykania przedsiębiorstw, sytuacja ta jednak w szybkim tempie zmienia się.

3. W obwodzie nie ma demokratycznego systemu politycznego, co nie rokuje dobrze na przyszłość.

Obecnie obwód w większym stopniu opanowały zagrożenia wewnętrzne niż zewnętrzne. Kryzys przybiera dość niebezpieczne rozmiary.

Czym jest w obecnych czasach obwód?

1. Jest on podmiotem Federacji, stanowi jej część.

2. Żeby zostać podmiotem FR, należy obowiązkowo być państwem lub tworem państwowym.

3. Każde państwo (twór państwowy) jako podmiot Federacji natychmiastowo przybiera obowiązkowy atrybut — suwerenność, tzn. ma na swoim terenie pełnię władzy ustawodawczej, wykonawczej i sądowniczej. Są to nieodłączne właściwości państwa.

Kaliningradzki podmiot FR nie jest więc zwykłym podmiotem FR, a suwerennym tworem państwowym i nikt nie może udowodnić, że jest inaczej. Region posiada elementy państwowości, ale głębiej zaczyna się już rosyjska „specyfika”. W czym się ona przejawia i czy jej ofiarą nie jest kaliningradzki podmiot FR?

Jeśli spojrzeć na znajdujący się w Dumie Państwowej projekt prawny o statusie obwodu kaliningradzkiego, to status ten jest jakby zadeklarowany w przedstawionym projekcie. Zawiera on prawa i obowiązki obwodowych organów władzy państwowej, przydziela administracji obwodu kaliningradzkiego pełnomocnictwo i ulgi gwarantowane przez Federację Rosyjską. Czy jest

potrzebna taka ustawa? Przecież pełnomocnictwo, prawa i obowiązki kaliningradzkiego podmiotu FR są zawarte w Konstytucji FR i umowie federacyjnej. Prawo, o które tak uparcie zabiegają władze kaliningradzkiego podmiotu, sprowadza się akurat do wyłączenia dla niego ulg z Konstytucji. Ułgi należy realizować w trakcie rozwijania umowy federacyjnej między FR a jego kaliningradzkim podmiotem.

W projekcie prawnym o umocnieniu suwerenności Rosji na terytorium obwodu kaliningradzkiego (którego już nie ma) zakłada się to solidne wzmocnienie. W jaki sposób? Co nam, mieszkańcom obwodu z tego przyjdzie?

Żadnego wzmocnienia suwerenności nie może być. Suwerenność zawsze jest pełna i wyjątkowa, nie darowują jej. Suwerenność zdobywa się ze statusem. W pierwszym punkcie prawnym powinno się określić, czym jest kaliningradzki podmiot FR. Jednak samo tylko prawo nie rozwiąże problemu. Potrzebny jest nowy i szerszy status państwowy, który pozwoliłby stać się podmiotowi republiką. Przeszłość obwodu to autonomia i samodzielność. Wewnątrzkontynentalna Rosja może stanowić jedną całość polityczną i gospodarczą, ale dla krańców (Zakaukazie, obwód kaliningradzki, Kraj Nadmorski) taka sytuacja jest nie do przyjęcia. Rozwój regionów peryferyjnych umożliwi wyłącznie federacja typu republikańskiego. Podmiot FR posiada pewne elementy ustroju demokratycznego, a o więcej mają prawo zatroszczyć się sami mieszkańcy obwodu. Kaliningradzki podmiot FR nie może być jakąś północno-zachodnią bazą wojskową lub gubernią, gdyż pojęcie „podmiotu” rozmywa się i obwód znowu przekształca się w administracyjno-terytorialną jednostkę z lat 1945—1993.

Obecnie to nie Rosja obdarza podmioty FR pełną lub częściową suwerennością, a odwrotnie, podmioty FR „odczepiają” część swojej suwerenności na rzecz federacji. Zgodnie z artykułem 71 Konstytucji, czynią na korzyść rosyjskiej społeczności. Jest to naturalny rozwój państwowości w Rosji. Właśnie tej państwowości, tego podejścia brakuje nam dzisiaj. W artykule 71 Konstytucji zawarte są jeszcze imperialne nawyki państwa totalitarnego i stąd niedostatek demokracji. Słabość obecnej demokracji zamyka się w artykułach 71—72.

Uwzględniając to, że obwód kaliningradzki przekształcił się w podmiot FR, który jako element federacji może zostać państwem lub tworem państwowym i to, że Rosja jest rzeczywiście demokratycznym państwem (jak to zostało zapisane w Konstytucji), nie wolno jej przyjmować prawa o statusie państwowych podmiotów wchodzących w skład Rosji, ponieważ będzie to odebrane jako chęć skuszenia się na ich suwerenność i brutalną ingerencję, sprzeczną z założeniami umowy federacyjnej i Konstytucją.

Kaliningradzki podmiot FR powinien sam decydować o sobie a nie prezydent, Rada Federacji czy Duma Państwowa. Rosja, która stara się wzmocnić swoje zwierzchnictwo na terytorium kaliningradzkiego podmiotu, narusza zasadę politycznej i niepodzielnej suwerenności. Rozdziela ją na części, wzmacniając lub osłabiając. Jest to wystąpienie przeciwko demokracji i systemowi jedynej władzy państwowej. Zarozumiałość wielkiego mocarstwa odzwierciedliła się już negatywnie w Czeczenii.

Prawo ustalenia statusu podmiotu mają wyłącznie jego mieszkańcy i inaczej nie może być. Tylko w państwie niedemokratycznym akt prawny może być narzucony z góry. Postępowanie w taki sposób nadaje Federacji Rosyjskiej

falszywy charakter i zrodzi jeszcze niejedną Czeczenię. Obecna federacja wymaga doprowadzenia do należytego stanu.

Dzisiejsze perspektywy obwodu należy budować przede wszystkim na rozwoju państwowości, następnie gospodarki, ponieważ kwestia federacyjnego ustroju nie będzie na razie doprowadzona do logicznego końca. Żadnych przemian w Rosji i obwodzie po prostu nie może być (jedynie w nowej Czeczenii i na Krymie). Kaliningradzki podmiot FR czeka jeszcze wiele wstrząsów na drodze wiodącej do republiki. Po ogłoszeniu się republiką obwód może już liczyć na stabilizację i tylko wtedy rozpocząć europejską wspinaczkę. W stosunku do obwodu kaliningradzkiego dostrzega się jednak ze strony Rosji zbyt wiele niedomówień.

Rosja ma interesy w obwodzie kaliningradzkim, ale mówiąc o nich, mamy na myśli wyłącznie kwestię wojskową (tak było zawsze i jest obecnie). Na tym tle powstały pewne nieporozumienia.

1. Władza federacyjna chciała w dalszym ciągu widzieć na miejscu obwodu kaliningradzkiego bazę wojskową lat 1945—1993, w rodzaju jednostki administracyjno-terytorialnej. Mogła to być jakaś gubernia z wyznaczonym gubernatorem, co oczywiście niezmiennie prowadziłyby do likwidacji wszelkiej demokracji, do totalitarnego reżimu i tragicznej sytuacji mieszkańców obwodu.

2. Społeczeństwo kaliningradzkie odwrotnie — dąży do demokratyzacji życia, do zniesienia niepotrzebnych ograniczeń, co jest możliwe tylko przy republikańskim statusie obwodu pod egidą Rosji, przy rozwiniętej administracji w rodzaju miejscowych organów samorządowych itp. Nadanie interesom Rosji w obwodzie kaliningradzkim charakteru międzynarodowego powoduje, że wszystkie problemy dotyczące obwodu powinny być rozstrzygane w oparciu o międzynarodowe normy.

2. ASPEKT MIĘDZYNARODOWY

Państwa graniczące z obwodem — Polska, Litwa (a nawet Niemcy, którzy nie sąsiadują z tym regionem) są bardziej zainteresowane kwestią statusu kaliningradzkiego podmiotu niż Rosja. Oczywiście kraje te mają również interes w Rosji, ale dzisiaj związany on jest przede wszystkim z ogólnoeuropejskimi problemami bezpieczeństwa. Zimna wojna, gra na nerwach, jeszcze nie zakończyły się i obwód kaliningradzki pozostaje tutaj kartą przetargową. Fakt ten może potwierdzić wiele przesłanek.

Wschodnioeuropejskie wydarzenia lat 1989—1991 doprowadziły do cywilizowanego zjednoczenia wschodniej i zachodniej części Europy (W. Łukin). Proces ten będzie rozwijał się w dalszym ciągu i do niego należy również odnieść obwód kaliningradzki. Wyjaśniają to dwie przyczyny:

1. Zachód stać wiarę w normalny, demokratyczny rozwój Rosji (W. Łukin) i zabezpiecza się NATO.

2. Niemcy zjednoczyły się, ale proces ten nie zakończył się jeszcze (przynajmniej teoretycznie).

W tych warunkach dla stabilizacji ogólnoeuropejskiego systemu stosunków Rosja musi w pewien sposób ustąpić Europie. Najszybciej może to zrobić za sprawą obwodu kaliningradzkiego, który jest ośrodkiem napięć dla sąsiedzkich

z nim krajów i dopóki niebezpieczeństwo nie będzie usunięte, pretensje będą miały miejsce.

Jaki obwód jest potrzebny Europie?

1. Zachowanie obwodu w postaci bazy wojskowej jest przeszkodą dla Zachodu w rozwijaniu dalszej współpracy z Rosją i obwodem.

2. Obwód kaliningradzki nie jest tak po prostu częścią Europy czy też jej własnością i trzeba się z tym uwarunkowanym historycznie faktem zgodzić.

3. Obwód kaliningradzki jest potrzebny Zachodowi jako partner w gospodarce. Zagraniczni inwestorzy nie będą wkładać kapitałów w rozwój jakiejś północno-zachodniej bazy wojskowej Rosji.

Obecne inwestycje przyjmują się, długi zaś robi komitet wykonawczy, a oddawać je będzie organ władzy przedstawicielskiej, co stworzy nowy problem dla przyszłego kaliningradzkiego tworu państwowego.

4. Z kaliningradzkim podmiotem FR liczyć się będą wtedy, gdy będzie on silny gospodarczo i prawnie stabilny.

5. Obwód kaliningradzki jest potrzebny Europie nie jako studnia bez dna w sensie pomocy finansowej, ale jako twór demokratyczny.

Konieczne należy ujawnić bilans interesów Europy i obwodu kaliningradzkiego.

Aby to wszystko zrealizować, potrzebne są w obwodzie poważne zmiany strukturalne. Trafne spostrzeżenia poczynili niemieccy uczeni. Stwierdzili, że Rosja jest trochę za duża, by integrować się z Europą, ale jest i za duża, aby odizolować ją od Europy. Najbardziej racjonalna będzie dla Rosji integracja z Europą poprzez obwód kaliningradzki. Taką nową postawę kraje Europy przyjmą ze zrozumieniem, jakby to był pierwszy etap rozwiązywania problemów ogólnorosyjskich, który doprowadziłby do drugiego etapu, czyli likwidacji istniejących granic między Rosją a Europą.

Takie podejście jest ważne, gdyż jeśli w całej Rosji struktura państwowa i demokratyczno-prawna jeszcze mocno grzęźnie, to w kaliningradzkim podmiocie FR problemy te można rozwiązać szybko, pozostanie już tylko wbudowanie w Europę. Jeśli obwód nie osiągnie pewnego poziomu, to Europa nie włączy go do siebie. Proces wrastania obwodu do Europy nie jest procesem geograficznym, ale politycznym i gospodarczym zacieraniem się granic. To historyczna szansa obwodu, którą musi wykorzystać, gdyż inaczej skaże się na długie lata bez perspektyw. W związku z mającym się dokonać historycznym faktem należy przypomnieć, że Kaliningrad (Królewiec) jest międzynarodową, europejską własnością i potrzebuje innego traktowania niż to, które stosował ZSRR i Rosja przez poprzednie pięćdziesiąt lat.

3. CZYNNIK NIEMIECKI

W prasie niejednokrotnie zwracano uwagę na interesy Niemiec, Polski i Litwy z obwodem kaliningradzkim, co jest w pełni naturalne. Jednak w pierwszeństwo interesów Niemiec nikt nie może wątpić. Niemcy kroczą dzisiaj drogą pokojową, drogą wzajemnej współpracy ze wszystkimi krajami Europy i świata. Można stanowczo już stwierdzić, że Niemcy pomyślnie zakończyli pierwszy etap swojego zjednoczenia, i to nie w celu odtworzenia Niemiec okresu przedwojennego, ale dla osiągnięcia pokoju, bezpieczeństwa i sukcesu w Europie.

Niemcy „zawojowali” Europę swym autorytetem, drogą pokojową, realizując procesy integracyjne, prowadząc politykę pokojową razem z innymi państwami europejskimi. Rozwiązywanie problemów obwodu kaliningradzkiego bez udziału Niemiec byłoby działaniem błędnym, chociaż oficjalnie Niemcy uchylają się od tego udziału.

Jakie mogą być wzajemne stosunki Niemiec i obwodu kaliningradzkiego — terytorium byłych Prus Wschodnich?

Jeżeli poprzednie wyobrażenia o Prusach Wschodnich kojarzyły się wyłącznie z militarystką, rozpatrywane były w państwowym i politycznym sensie, to teraz pojęcie zawiera więcej w sobie elementów nauki, kultury i zachowanych zabytków historycznych. Właśnie to historyczne uwarunkowanie jednoczy mieszkańców krajów bałtyckich.

Ideę pokojowego połączenia obwodu kaliningradzkiego z Niemcami podtrzymują niektóre polityczne kręgi samych Niemiec, a także USA, Danii, Szwecji i szeregu krajów ościennych, które opowiadają się za demilitaryzacją regionu. Czy takie podejście odpowiada Rosji i kaliningradczykom? Wydaje się, że nie. Podobna realizacja poglądów oznaczałaby terytorialne odtworzenie przedwojennych Niemiec.

Razem z tym, powstały już uboczne problemy mające stać się znaczącymi:

1. Czy odrodzą się na terytorium kaliningradzkim podmiotu FR Prusy Wschodnie i w jakim stopniu?

2. Rola i miejsce kaliningradzkiego podmiotu FR w procesie zjednoczenia Niemiec.

Co pozostaje mieszkańcom Kaliningradu? Z Rosją jest nieszczęśliwie, a bez niej jeszcze gorzej. Jaką drogą kroczyć dalej? Są trzy wyjścia, alternatywne rozwiązania problemu.

1. Pozostać w dalszym ciągu zachodnią bazą wojskową, jak chcieliby przedstawiciele partii „wojny” i zachować napięcia, z którymi już nie daje się wytrzymać. Oznaczałoby to jednak powrót sytuacji z lat 1945—1993.

2. Zakończyć sprawę z obwodem kaliningradzkim rozdzielając go między najbliższymi państwami (włączając Białoruś) na podstawie zgodnej umowy zainteresowanych państw, pod kontrolą KBWE i ONZ.

3. Przekształcić się w republikę pod egidą Rosji, typu Tatarstan.

Jeśli w obwodzie kaliningradzkim pogorszy się poziom życia, to trzeba będzie się odwołać do któregoś z wariantów. Wiele już wiadomo na ten temat. Na podstawie umowy z 1990 r. Rosja i Niemcy dają dobrowolną zgodę na utworzenie republiki bałtyckiej i gwarantują jej status neutralnego państwa.

W czym tkwią główne przeszkody na tej drodze dla obwodu? Pozorne zagrożenie oderwania obwodu kaliningradzkiego od Rosji. Żadnego odrzucenia lub też przekazania (Niemcom) nie będzie. Można tylko wyrażać różne przypuszczenia. Trzeba koniecznie zapobiec podobnym zamierzeniom i znaleźć jakiś neutralny wariant rozwiązania problemu w rodzaju nowego, szerszego statusu kaliningradzkiego podmiotu FR. Chociaż tymczasowo może to się stać ogólnoeuropejskim czynnikiem stabilizującym, zderzakiem na drodze NATO podążającego na Wschód.

Królewiec był przekazany ZSRR zgodnie z umową w Poczdamie, potwierdzającą słuszność tego działania. Jak wiadomo, umowa ta nie była dokończona,

przekazanie więc również. Sam fakt przekazania jest prawnie niezakończony w należyty sposób, zarówno w przeszłości, jak i obecnie wobec likwidacji ZSRR.

Dzisiaj w Europie formułuje się nowy porządek pokojowy i obwód kaliningradzki też ma przygotowane w nim miejsce, nawet jeśli ktoś nie chce o tym mówić. Dlatego właśnie o obwodzie dużo piszą i mówią przedstawiciele innych państw i to nie jest ingerencja z ich strony w wewnętrzne sprawy Rosji i obwodu. Kraje europejskie otworzyły swe granice, ale obecnie Rosja i tak jest jeszcze odgradzona od Europy. Żeby zbudować społeczeństwo na zasadach demokracji i przestrzegania praw człowieka, trzeba jak najszybciej zlikwidować przeszkody i im szybciej, tym lepiej. Obwód kaliningradzki bardzo potrzebuje szybkiej demokratyzacji do przeprowadzenia w nim rzeczywistych, a nie rzekomych reform.

Magdalena Hoff i Heinz Timmerman zwrócili uwagę na brak w prasie istotnych stanowisk w stosunku do przyszłego obwodu kaliningradzkiego, wypowiadają oni szereg nieoficjalnych propozycji, reprezentują różnorodne podejścia do sprawy rozwiązania problemu obwodu. Wyciągają też wstępny wniosek: zachowanie obecnego status quo obwodu może doprowadzić kaliningradzki podmiot FR do ruiny gospodarczej i destabilizacji całego obszaru bałtyckiego.

WNIOSKI

W rozwoju rozpatrywanego problemu dostrzega się określoną periodyzację — dwie fazy, które mają charakterystyczne cechy.

1. Rozważaniem kwestii obwodu kaliningradzkiego, w pięćdziesiąt lat po konferencji w Poczdamie, zajmują się wszystkie kraje Europy, co potwierdza wagę problemu i zniechęca do ignorowania w warunkach ustabilizowanych stosunków w Europie. Postawienie sprawy i próby jej rozpatrzenia są pierwszym etapem rozwiązania.

2. Drugim etapem powinno być bezpośrednio rozwiązanie, co jest procesem pracochłonnym, posiadającym trzy cechy:

- międzynarodowe znaczenie,
- międzypaństwowość,
- międzyrządowość.

Jeśli obecne rządy krajów, których przedstawiciele są obecni tutaj, ignorują problem, nie nadają mu oficjalnego międzypaństwowego znaczenia, to jednak jego międzynarodowoprawnego znaczenia nie mogą zignorować. Wraz z odejściem obecnych rządów i przyjściem nowych, problem zaostrzy się, jeśli nie znajdziemy sposobu na jego rozwiązanie.

3. Czy można rozwiązać problem nie uciekając się do metod z Jugosławii i Czechenii?

Można i jest to cecha odróżniająca.

Rozwój demokracji i państwa prawnego w Rosji niechybnie doprowadzi kaliningradzki podmiot FR do republiki. Wszystkie inne formy państwowej struktury obwodu będą antydemokratyczne i nie pozwolą jej wejść do europejskiej społeczności.

4. Kaliningradzki podmiot FR to złożony problem włączający zagadnienia prawne i gospodarcze, które rozwiązywać trzeba równocześnie, a nie jak to

robiono wcześniej. Należy znowu zacząć wszystko od nowa według wyraźnie opracowanego programu, którego obecnie nie ma w statucie ani w innych przedstawianych aktach obwodu.

5. Drogi rozwiązania problemu kaliningradzkiego podmiotu FR zamykają się w likwidacji czynników warunkujących powstanie problemu, są sposobem i środkiem rozwikłania kwestii.

- a) wewnętrzne drogi rozwiązania problemu:
 - dalsza demokratyzacja obwodowych ośrodków władzy, urzędów
 - wybory a nie wyznaczanie szefa władzy wykonawczej
 - utworzenie stabilnego państwowo-terytorialnego tworu (statusu) kaliningradzkiego podmiotu FR.
- b) zewnętrzne środki rozwiązania problemu:
 - przekształcenie terytorium kaliningradzkiego podmiotu FR w neutralną zdemilitaryzowaną strefę;
 - podpisanie umowy pokojowej o dobrosąsiedztwie przez nowy państwowo-terytorialny twór i najbliższe państwa.

tłumaczyła Agnieszka Nogaj

Statusprobleme des Kaliningrader Subjektes der Russischen Föderation Nationale und internationale Aspekte

Z u s a m m e n f a s s u n g

Internationale Aspekte der Statusprobleme des Kaliningrader Subjektes der Russischen Föderation resultieren aus dem Zerfall der Sowjetunion und der Vereinigung Deutschlands, nationale wiederum werden durch die Verabschiedung der Verfassung der Russischen Föderation 1993 und die Verschlechterung des Lebensniveaus der Gebietsbewohner verursacht. Die Verschärfung der innenpolitischen Lage wird, gemäß der russischen Wirklichkeit, zu deren Umwandlung zu einem außenpolitischen Problem. Jeder dieser Hauptgründe wirkt sich auf die Formierung des Status vom Kaliningrader Subjekt der Russischen Föderation aus, wurde aber bis dahin durch die Staatsduma nicht wahrgenommen.

Das nicht vollendete Verfahren der Übergabe der Königsberger Region an die Sowjetunion (und Rußland in Nachfolge) birgt in sich bestimmte Hoffnungen und Befürchtungen in Deutschland, Polen und Litauen. All dies wirkt sich bestimmt auf das Entstehen des Status vom Kaliningrader Subjekt der Russischen Föderation aus und fordert eine Berücksichtigung der besonderen Merkmale der Vergangenheit und Gegenwart sowie der Zukunftsperspektive.

Die russische Verfassung, indem sie das Gebiet Kaliningrad zu einem Subjekt der Russischen Föderation erklärte, hat die Form seiner Staatlichkeit nicht genannt. Gewiß aber ist das Gebiet keine administrativ-territoriale Einheit Rußlands im früheren Sinne mehr. Es hat nur die Unklarheit des Kaliningrader Subjektes der Russischen Föderation nur vertieft, was die deutliche Senkung des Lebensniveaus der Gebietsbewohner nur verschlechtert.

Das Kaliningrader Subjekt der Russischen Föderation ist ein Ergebnis der Entwicklung der russischen Staatlichkeit innerhalb der Föderation, gestützt auf die jetzige Verfassung. Die weitere demokratische Entwicklung sollte nur eine Form der Staatlichkeit annehmen: eine Republik.